

Institut umění –
Divadelní ústav

Norway
grants

MAPOVÁNÍ PROFESNÍCH PODMÍNEK UMĚLKYŇ A UMĚLCŮ

Jana Návratová
Barbora Slaběňáková
Anna Štičková
Viktor Debnár
Monika Klementová
Marek Prokůpek

10. 4. 2024

www.idu.cz

**MAPOVÁNÍ PROFESNÍCH
PODMÍNEK UMĚLKYNĚŇ A UMĚLCŮ**

DIVADLO, TANEC

Metodologie:

- 7 hloubkových rozhovorů (4 ženy, 3 muži)
- dramaturg/režisér – 23 let
- loutkář – 36 let
- artistka/novocirkusová umělkyně – 39 let
- tanečnice – 42 let
- choreograf, tanečník, režisér – 44 let
- režisérka – 44 let
- herečka – 64 let

Zastoupené obory: divadlo, loutkové divadlo, současný tanec, nový cirkus, performance

Umělecké vzdělávání a přechod do praxe:

- kritika především vysokoškolského studia, nedostatečná podpora individuálního talentu, zastaralé postupy, malý rozhled; v jednom případě rozhodnutí studovat na Slovensku
- polovina respondentů zaznamenala projevy neetického jednání, jeden respondent – oběť toxické šikany
- nepřipravenost na přechod do praxe a nízké sebevědomí
- u nejmladší generace nízká motivace, psychická labilita

DIVADLO, TANEC

Vazba k profesi:

- umělecká činnost je hlavním zdrojem příjmů (pouze tanečnice má vyšší příjem z pedagogické činnosti)
- 5 OSVČ, 2 zaměstnanci s občasnými nezávislými projekty

Problematika odměňování:

- honoráře stagnují na úrovni cca roku 2008 na nezávislé scéně; kritika nízkých platů v příspěvkových divadlech
- odměny režisérů jsou nízké – vede to k nadprodukcí a vyčerpání, režisérské smlouvy neobsahují doložku o licencích a nejsou vypláceny tantiémy (na rozdíl od herců a zpěváků)
- nevhodně nastavený daňový paušál v rámci autorského zákona

Profesní asociace:

- slabé povědomí a zapojení umělců v profesních asociacích, jen artistka je členkou PO,
- Vize tance, Asociace tanečních umělců, Herecká asociace, nově Asociace nového cirkusu, UNIMA, Asociace nezávislých divadel, Asociace profesionálních divadel (pro právnické subjekty)

Pandemická a postpandemická situace:

- využití covidových podpor – kritika chaosu a nedostatku srozumitelných informací
- v jednom případě náhradní zaměstnání (taxi)
- větší reflexe nejistoty a prekarizace
- postpandemie – hledání nových modelů, vč. orientace na jinou profesi

LITERATURA

• **Metodologie:**

- 7 hloubkových rozhovorů – 4 ženy, 3 muži
- 2 básnířky, 1 překladatel, 1 scénárista, 1 komiksová tvůrkyně, 2 bestselleristé
- věkové rozmezí 29–64 let
- zastoupené obory: básnířka, překladatel, scénárista/prozaik, komiks, novinář/prozaik, prozaička-doyenka

• **Ukončení vysokoškolského vzdělání a přechod do praxe:**

- literatura nedisponuje odborným vzděláním ve smyslu umělecké VŠ/fakulty
- příprava na praxi tudíž neprobíhá
- typicky vystudovaná jiná vysoká škola – bohemistika, média, žurnalistika (vyjma komiksově tvůrkyně a básnířky-doyenky)

• **Zásadní momenty v počátcích kariéry/milníky:**

- ocenění v počátku kariéry (básnířka, překladatel)
- narození později započali svou uměleckou kariéru již v průběhu studia
- doyení typicky studovali před revolucí, tudíž začínali kariéru v 90. letech, což ovlivnilo, jak se k oboru dostali – například přes média

LITERATURA

- **Vazba k profesi:**

- typická je kombinace více různých typů práce v rámci odvětví (překlady + korektury, novinářina + spisovatelství)
- respondenti se žíví v rámci oboru a jejich příjmy jsou různorodé

- **Problematika honorářů a nepravidelných příjmů:**

- napříč obory jsou honoráře nízké – zálohy na knihy nikdy nevyrovnají příjem
- problémem je také nepravidelnost
- dva respondenti dosahují poměrně vysokých příjmů (kolem 1 mil. Kč ročně), oba jsou zavedení autoři a zároveň pracují jako novináři

- **Role profesních asociací:**

- respondenti vnímají význam asociací, ale členy jsou jen básniřka na začátku kariéry a překladatel
- komiksová tvůrkyně nemá kde být členkou, neboť neexistuje příslušná asociace

- **Pandemická a postpandemická situace:**

- pandemie zasáhla více především respondenty na volné noze, víceméně všichni ale popisují zvýšení stresových faktorů, které trvá i s pokračující válkou na Ukrajině
- situace po pandemii je, co se týká příležitostí, akcí atd., podle většiny srovnatelná se situací před rokem 2020

HUDBA

Metodologie:

- 8 hloubkových genderově vyvážených rozhovorů, zastoupující vyrovnaně oblast klasické a alternativní hudby (nadžánrová, jazzová, elektronická hudba)
- dirigent (51), hudební producent (25), kontrabasista (62), sbormistryně (74), skladatelka (47), violoncellista (28), zpěvačka (32), zpěvačka/klavíristka (44)

Ukončení vysokoškolského vzdělání a přechod do praxe:

- nepřipravenost na přechod do praxe, znalosti získávají od zkušených kolegů,
- 3 respondenti dosáhli úspěchu bez VŠ vzdělání v oblasti hudby
- kritika strnulosti VŠ vzdělání, chybí podpora individuálního talentu a otevřenost pro nové vlivy

Zásadní momenty v počátcích kariéry/milníky:

- všichni respondenti se setkali s hudbou již v raném věku, v rodině nebo na ZUŠ
- podpora rodiny, motivace pedagoga či jiná významná osobnost v oboru byla pro většinu respondentů zásadní
- téměř všichni započali svou uměleckou kariéru již v průběhu studia
- studium v zahraničí přineslo potřebný nadhled a rozhled
- první živá vystoupení, vydání prvního alba, hudební ocenění
- propojení s již úspěšným kolegou

HUDBA

Vazba k profesi:

- většina respondentů se živí svou tvorbou či interpretací často v kombinaci s další činností v hudební či jiné umělecké oblasti nebo pedagogickou činností pro zajištění minimálních stabilních příjmů

Problematika honorářů a nepravidelných příjmů:

- příjmy jsou navázané na novou tvorbu, u příjmů z živých vystoupení hraje velkou roli sezóna,
- nevýhodně nastavený daňový systém – konkrétně problematika dvojího zdanění při působení v zahraničí

Role profesních asociací:

- je mnoho asociací zastupujících různé oblasti hudebního sektoru, v době pandemie vznikaly z potřeby sektoru nové: Česká obec hudební zastupující celý hudební sektor nebo Sdružení umělců klasiky
- po pandemii se jejich aktivita utlumila, k udržitelnosti je potřeba dostatečné financování

Pandemická a postpandemická situace:

- největší negativní dopad na živou hudbu a nezávislé hudební umělce, odchod do stabilnějších odvětví
- nejmenší negativní dopad na subjekty, které čerpaly státní dotace a umělce, kteří byli zaměstnaní na hlavní pracovní poměr či profese, jako jsou například skladatel/ka nebo producent/ka
- po pandemii nejistota pro pořadatele akcí pramenící z proměny chování publika, nejisté předprodeje
- do honorářů se promítá navýšení nákladů na organizaci živých vystoupení a nákladů spojených s mobilitou

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Metodologie:

- 8 hloubkových rozhovorů: 5 umělkyň, 3 umělci
- věkové rozmezí 24–74 let
- zastoupené obory: malířství, konceptuální umění, ilustrace, sochařství

Ukončení vysokoškolského vzdělání a přechod do praxe:

- nepřipravenost na přechod do praxe a nízké sebevědomí
- nejzranitelnější období v kariéře výtvarných umělců, ve kterém je zásadní podpora

Zásadní momenty v počátcích kariéry/milníky:

- Cena Jindřicha Chalupického a další ocenění
- první výstava a prezentace děl
- navázání spolupráce s galerií
- první prodeje uměleckých děl

VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Vazba k profesi:

- všichni respondenti se živí svou tvorbou, někteří v kombinaci s další činností

Problematika honorářů:

- nulové nebo nedostatečné honoráře za výstavy v uměleckých institucích
- nevýhodně nastavený daňový paušál v rámci autorského zákona

Role profesních asociací:

- slabé zapojení umělců v profesních asociacích
- Národní registr profesionálních výtvarných umělců a designérů ČR
- Spolek Skutek
- Unie výtvarných umělců ČR

Pandemická a postpandemická situace:

- menší negativní dopad v porovnání s dalšími obory
- navýšení prodeje uměleckých děl
- navýšení zájmu o výtvarné umění a sběratelství

Děkujeme za pozornost!

Jana Návratová

jana.navratova@idu.cz

Anna Štičková

anna.stickova@idu.cz

Viktor Debnár

viktor.debnar@idu.cz

Monika Klementová

monika.klementova@soundczech.cz

Marek Prokůpek

marek.prokupek@kedgebs.com

Barbora Slaběňáková

barbora.slabenakova@idu.cz